

Sosiaali- ja terveysministeriö

STM068:00/2015, 31.8.2016

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle maakuntauudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseksi sekä niihin liittyviksi laeiksi

Pohjanmaan liiton lausunto koskien hallituksen esitysluonnosta eduskunnalle maakuntauudistukseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) järjestämisuudistukseksi ja niihin liittyviksi laeiksi. Kaiken kaikkiaan säädösluonnokset antavat hyvän perustan uuden maakuntahallinnon kehittämiselle Manner-Suomen 18 maakunnassa. Pohjanmaalla maakuntauudistus luo mahdollisuuden vahvistaa maakuntaamme laajalla yhteistyöllä yhdessä asukkaiden kanssa.

Uusi maakunta on Pohjanmaa

Kannatamme hallituksen ehdotusta siitä, että nykyiset 18 maakuntaa muodostavat itsehallinnollisen alueen. Siten yksi tulevista maakunnista on Pohjanmaa, johon kuuluvat nykyiset Pohjanmaan liiton jäsenkunnat lukuun ottamatta 1.1.2019 lähtien valtioneuvoston päätöksellä Etelä-Pohjanmaahan siirtyvää Isonkyrön kuntaa. Samalla haluamme korostaa vahvaa tahtoamme, jonka mukaan myös uuden maakuntamme nimen tulee olla Pohjanmaa, vaikka se yhä edelleen eräiden mielestä johtaa väärinkäsityksiin. Vaasan läänin seutukaava-alueen jaon jälkeen 18 kuntaa muodosti nykyisen maakuntamme, joka myöhemmin nimettiin Pohjanmaaksi. Kuntayhtymämme, jonka virallinen nimi on Österbottens förbund – Pohjanmaan liitto, luonnollisesti lakkaa maakuntauudistuksen myötä. Toisin kuin Etelä-Pohjanmaan liitto esittää lausunnossaan, Pohjanmaan liitto edellyttää, että myös uuden maakunnan nimi on Pohjanmaa. Se on jo lukuisten vuosien aikana vakiintunut nimi rannikolla sijaitsevalle maakunnallemme eikä sekaantumisvaaraa muiden pohjalaismaakuntien nimiin ole. Uuden maakunnan nimi ruotsiksi olkoon siten Österbotten ja suomeksi Pohjanmaa.

Puuttuva valinnanvapauslaki luo epävarmuutta

Koska valinnanvapautta koskevan lainsäädännön ja monikanavarahoituksen uudistamisella on suuri merkitys etenkin maan hallituksen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukselle asettamien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden saavuttamiselle, olisi tärkeää, että myös näihin uudistuksiin olisi ollut mahdollisuus ottaa kantaa samanaikaisesti nyt lausunnolla olevien säädösesitysten kanssa. Toisaalta lausunnonantoaikana useiden sote-järjestämisuudistusta ja maakuntauudistusta koskevien poliittisten linjausten ollessa auki olisi

tarpeen, että ”kokonaispaketista” olisi vielä mahdollisuus antaa myöhemmin uusi lausunto.

Rahoitusta saatava valmistelutyöhön

Jotta esivalmistelun jälkeen toteutettavat muut uudistuksen toimeenpanon valmisteluvaiheet pystytään tekemään mahdollisimman tehokkaasti asetetussa sangen kireässä aikataulussa, on tärkeää, että valtio osoittaa maakuntien liittojen käyttöön riittävän määrärahan vuosille 2017–2018. Tämä on erityisen tärkeää etenkin väliaikaisen valmistelutoimielimen työn kannalta. Pidämmekin tärkeänä maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavan lain voimaantuloa koskevan lain pykälän 11 kirjausta, joka koskee toiminnan rahoittamista valtion varoista maksettavalla kiinteällä määrärahalla ja tapauskohtaisella valtionavustuksella.

Pohjanmaan liitto haluaa lisäksi nostaa erityisesti seuraavat asiat esille ja otettavaksi huomioon lainsäädännön jatkovalmistelussa:

Valinnanvapauden osalta edettävä vaiheittain

Uudistukselle asetettujen tavoitteiden, jotka koskevat väestöryhmien terveys- ja hyvinvointierojen kaventamista ja palveluiden yhdenvertaisuuden parantamista, saavuttamiseen vaikuttaa pitkälti se, millaisen valinnanvapausmallin maan hallitus valitsee jatkovalmistelussaan ja millaisiin maakunnallisiin ratkaisuihin päädytään. Valinnanvapausmallin tuleekin olla sellainen, että se vähentää väestön hyvinvointi- ja terveyseroja. Emme kuitenkaan ole vakuuttuneita siitä, että valinnanvapaus välttämättä takaisi hyvät palvelut haja-asutusalueilla pitkien etäisyyksien päässä suurista keskuksista. Onkin välttämätöntä **tärkeää**, että valinnanvapauden osalta edetään uudistuksessa vaiheittain. Toisaalta haluamme vielä korostaa julkisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden suurta merkitystä terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa.

Lakiesityksestä ei mielestämme käy riittävässä määrin ilmi tavoite luoda kehitystä. Maamme terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi esitetään vahvaa valtakunnallista ohjausta ja huomattavasti suurempaa taloudellista tasausta, mikä ei tosiasiallisesti ole sama asia kuin ”edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, kustannusvaikuttavat ja tuottavuudeltaan hyvät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut koko maassa”, kuten lain tarkoitusta kuvataan. Esityksellä ei hyvistä aikeista huolimatta todennäköisesti päästä toivottuun terveyserojen kaventumiseen.

Lakiesityksessä aliarvioidaan kannustimien merkitys alueille ja kunnille elinkeinoelämän, työllisyyden ja tätä kautta rahoituspohjan kehittämiseksi. Tasausjärjestelmä, joka riistää alueilta kannustimet vahvistaa menestymistään, ei ole maamme edun mukainen, koska pienemmät kannustimet johtavat pienempiin verotuottoihin paikallisesti ja valtakunnallisesti, mikä lopulta johtaa siihen, että valtiolle jää vähemmän varoja hyvinvointipalvelujen rahoittamiseen. Valtioneuvoston on tärkeää määrittää uudistuksen tavoite huomattavasti tarkemmin. Nyt korostetaan liikaa maamme terveys- ja hyvinvointierojen kaventamista, vaikka tavoitteena pitäisi olla kasvu ja parempi hyvinvointi.

Rakenteiden ja rahoituksen lisäksi keskeisiä terveyden ja hyvinvoinnin rakentamisessa ovat elämäntavat, yritysilmapiiri ja hyvä työllisyys.

Otettava käyttöön maakuntaverot

Rahoitusmalli ei ole itsehallintoperiaatteiden mukainen. Maakuntien on välttämätöntä saada pikaisesti verotusoikeus, ja pääsy luotto-markkinoille investointien rahoittamiseksi tulee turvata. Maakunta-uudistuksen onnistumismahdollisuuksia lisäksi mielestämme oleellisesti se, että jo ensi hallituskaudella otetaan ~~otettaisiin~~ käyttöön maakuntaverot. Maakunnilla on useita tehtäviä, kuten edunvalvonta ja kansainväliset tehtävät, jotka edellyttävät riittävää rahoitusta eikä yleiskatteellinen valtion rahoitus välttämättä riitä kyllin hyvin tällaisiin tehtäviin. Ongelmallisinta on, että asukkaat eivät voi valitsemiensa edustajien kautta vaikuttaa siihen, paljonko maakunnille osoitetaan rahoitusta.

Pelastustoimi ja ensihoito järjestettävä kaikissa 18 maakunnassa

Maakuntauudistuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistuksen myötä uusista maakunnista on tarkoitus muodostaa vahvoja itsehallinnollisia organisaatioita synergiaetuihin. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että esimerkiksi pelastustoimen järjestämistä ja laajaa ympärivuorokautista päivystystä koskevilla säädösesityksillä maan hallitus tosiasiallisesti puuttuu monitoimialaisen maakuntauudistuksen tärkeisiin osakokonaisuuksiin ja heikentää siten uuden Pohjanmaan maakunnan toimintaedellytyksiä tuntuvasti. Esimerkiksi laajan ympärivuorokautisen päivystyksen loppuminen Vaasan keskussairaalassa vaarantaisi vääjäämättä myös esimerkiksi maakuntamme perusterveydenhuollon palveluiden järjestämisen hallituksen sote-järjestelmäuudistukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti, koska tällaisesta päätöksestä seuraisi mm. lääkäreiden hakeutuminen toihin muualle Suomessa. On käsittämätöntä, että esitettyjen muutosten seurauksia ei tunnusteta, vaan halutaan luoda eriarvoisia maakuntia. Sekä pelastustoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta että laajaa päivystystä koskevat säädösehdotukset jakavat maakunnat perusteettomasti luokkiin: Ne maakunnat, joissa on yliopistollinen keskussairaala, saavat muita alueita suuremmat vaikutusmahdollisuudet. Jokaisella maakunnalla on oltava päätösvalta oman alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon, laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sekä pelastustoimen ja ensihoidon järjestämisestä, tuottamisesta ja rahoittamisesta.

Varautumisessa sekä pelastustoimen ja ensihoidon palveluissa maakunta on luonnollinen pohja, jotta asetetut tavoitteet toteutuisivat yhteiskunnan rakennemuutoksessa, ja siksi esitämme näiden lähipalvelujen järjestämistä maakuntajoon mukaisesti.

Aluekehittämistehtävät laajemmat kuin kasvupalvelut – aluekehittämisen yleislaki tarvitaan

Aluekehittämisviranomaisen tehtävien siirto uusille maakunnille on perusteltua. Nykyiset maakuntien liittojen aluekehittämistehtävät ja pääosa ELY-keskusten tehtävistä on tarpeen keskittää maakunnille esitetyllä tavalla. Strategista työtä tukevat paitsi alueiden kehittämisen suunnittelu myös yhteen koottavat keskeiset kansalliset ja EU:n kehittämisvarat. Osana aluekehittämisen kokonaisuutta tulee luonnolli-

sesti nähdä myös yritys-, työ- ja elinkeinopalvelut. Pidämme huolestuttavana sitä, että valmisteilla oleva kasvupalvelulaki erottaa voimakkaasti järjestämisen ja tuottamisen. Lisäksi lähtökohtana on tavoite, jonka mukaan maakunta olisi viimesijainen tuottaja. Maakunnan itsehallinnon kannalta on tärkeää, että sillä on selkeä ja rajoittamaton järjestämistehtävä. Tämä korostuu mm. tehtävissä, joissa maakunta käyttää julkista valtaa. Mielestämme kasvupalvelujen järjestämisen ja tuottamisen kehittämisessä on tarpeen edetä vaiheittain kohti markkinavetoisuutta. Myös jatkossa on tarpeen, että maassamme on aluekehittämistä koskeva yleislaki ja riittävä kansallinen rahoitus aluekehittämistehtäviin.

Yhdenvertaiset palvelut ruotsiksi ja suomeksi

Hallintoa järjestettäessä on välttämättä kiinnitettävä huomio myös siihen, että valtakunnallisten ratkaisujen tulee edistää sekä ruotsin- että suomenkielisten mahdollisuuksia saada palvelut omalla kielellään yhtäläisin perustein: Perustuslain 17 §:n mukaan jokaisella on oikeus käyttää viranomaisessa asiassaan omaa kieltään. Tämä on erityisen tärkeää Pohjanmaalla, jonka väestöstä ruotsia äidinkielenään puhuu 49,6 % ja suomea 44,5 %. Maakunnassamme on myös jatkossa turvattava palvelut sekä ruotsiksi että suomeksi. Osaltaan tämä koskee myös Pohjanmaalla nykyisin toimivia erityishuolto- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymää ja ruotsinkielisiä vammaispalveluja tuottavaa Kårkulla samkommunia. Tulevan lainsäädännön on mahdollistettava näiden kuntayhtymien toiminta laajemmalla kuin yhden maakunnan alueella.

Maakuntalakiluonnoksen 27 §:ään kirjattu vähemmistökielen vaikuttamistoimielin ei mielestämme luonnollisestikaan ole riittävä ratkaisu kielellisten oikeuksien takaamiseen. Lainsäätäjän tarkoituksena lienee kyseisellä tavalla varmistaa kielellisen vähemmistön palveluiden saanti omalla äidinkielellä. Merkille pantavaa kuitenkin on se, että Pohjanmaan maakunnassa vähemmistön kieli on suomi. Pidämme myös laki- luonnosten kielellisten vaikutusten arviointia täysin riittämättömänä.

Joissakin kaksikielisissä maakunnissa kielellinen vähemmistö tulee olemaan hyvin pieni ja vaikuttaminen hyvin rajallista. Pohjanmaalla palvelumuotoja tullaan leikkaamaan huomattavasti päivystyksen ja erikoissairaanhoidon keskittämisen myötä, mikä ei vastaa perustuslain 122 §:ää, jonka mukaan suomen- ja ruotsinkieliselle väestölle on suotava yhtäläiset mahdollisuudet saada palvelua omalla kielellään.

Lakiehdotuksen 11 § merkitsee, että Pohjanmaan väestö ei pysty olennaisilta osilta vaikuttamaan sosiaali- ja terveystieteisiin palveluihinsa. Yhtäläinen palvelutarjonta kielellisin perustein on myös vaarassa huonontua muissa palvelukokonaisuuksissa, kun olemassa olevia palvelurakenteita puretaan.

Tämä koskee ennen kaikkea henkilöitä, joilla on erityistarpeita: toisin sanoen vammaisia ja muita haavoittuvassa asemassa olevia, kuten lapsia, muistisairaita sekä psyykkisistä sairauksista ja päihdeongelmista kärsiviä. Lain 11 §:ään on näin ollen lisättävä kirjaus siitä, että on oltava rakenteita ja palvelukokonaisuuksia, jotka takaavat sen, että suomen- ja ruotsinkielinen väestö saa palvelua äidinkielellään.

Erikoissairaanhoidon hallinnon keskittäminen suurempiin yksiköihin merkitsee sairaanhoidon uudelleenjärjestämistä, ja kysymys on siten perustuslain 122 §: 1 momentin mukaisesta hallinnon järjestämisestä. Tämän takia hallintoa järjestettäessä on muodostettava rakenteita, joissa turvataan "suomen- ja ruotsinkielisen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaisesti", kuten professori Olli Mäenpää perustelee lausunnossaan 1.7.2016.

Hallituksen laajaa päivystystä koskevan esityksen mukaan siinä ehdotetut säännökset turvaavat perusoikeuksien toteutumisen. Tästä Pohjanmaan liitto on täysin eri mieltä: esitys on ristiriidassa perustuslakivaliokunnan tulkinnan kanssa. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta on todennut mm. seuraavaa: "jos hallinnollisesti toimiva aluejako on mahdollista määrittellä useilla vaihtoehtoisilla tavoilla, perusoikeuksien turvaamisvelvollisuus edellyttää, että niistä valitaan vaihtoehto, joka parhaiten toteuttaa kielelliset perusoikeudet." (PeVL 21/2009 vp). Pohjanmaan liitto korostaa, että ehdotusta päivystysasetukseksi ei saa käsitellä erikseen maakuntauudistuksesta, koska keskittämisen vaikutukset ovat huomattavia tuleville maakunnille, ja siten sekä uudistusta että päivystystoimintaa on katsottava kokonaisuutena.

Laajan päivystyksen sairaaloita koskevan ehdotuksen mukaan Pohjanmaan väestölle lähin laajan päivystyksen sairaala on Seinäjoen keskussairaala. Koska Etelä-Pohjanmaan maakunta, kuten myös Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, ovat yksikielisiä suomenkielisiä (ainoastaan suomenkielisiä jäsenkuntia), ruotsinkieliselle väestölle ei voida taata hoitoa heidän äidinkielellään Seinäjoen keskussairaalassa. Pohjanmaan ruotsinkielinen väestön on siten kokonaisuudessaan matkustettava Turun yliopistolliseen sairaalaan saadakseen erikoissairaanhoidon äidinkielellään päivystysaikoina. Matka Turkuun on 240–440 km (noin 3–5 tuntia). Tätä ei voida hyväksyä kielellisen tasavertaisuuden näkökulmasta: Pohjanmaan ruotsinkielistä väestöä ja heidän oikeuttaan yhtäläiseen hoitoon äidinkielellään syrjitään.

Perustuslain 122 §:n noudattamiseksi tulee laajan päivystyksen yksiköiden lukumäärää lisätä niin, että myös Vaasan keskussairaala nimetään laajan päivystyksen yksiköksi.

Palvelukeskusten perustamiselle heikot perusteet

Pohjanmaan liitto on samaa mieltä Kuntatyönantajien kanssa palvelukeskuksista, ja siten esitämme, että maakuntalakiluonnoksen 16 luvun säännökset valtakunnallisista palvelukeskuksista poistetaan esityksestä. Koska uudet maakunnat ovat itsehallinnollisia yksiköitä, tulee niiden voida itse päättää tukipalvelujen järjestämisestä. Lainsäädännöllä luodaan perusta yhtenäiselle palveluarkkitehtuurille ja tietotuotannolle, mutta tukipalveluiden organisoimisen tulee perustua maakuntien päätöksiin. Suhtaudumme epäillen palvelukeskusten avulla saatavaan lisäarvoon ja oletettuihin säästöihin: Palvelukeskukset näytetään perustettavan ilman niistä aiheutuvien kustannusten selvittämistä. Maakunnilla tulee myös olla valta hoitaa itse henkilöstöjohtamiseen ja keskeisiin henkilöstötoimintoihin liittyvät tehtävät. Merkille pantavaa on lisäksi se, että valtakunnalliset palvelukeskukset rajoittavat maakuntien oikeutta päättää sisäisestä hallinnostaan, mikä on ongelmallista maakunnallisen itsehallinnon näkökulmasta.

Palvelulaitoksista luovuttava – joustavuutta tarvitaan

Pohjanmaan liitto ei myöskään pidä järkevänä erottaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 22 §:n mukaisesti maakunnan omassa toiminnassaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä ja palvelujen tuottamista, koska tämäkin kaventaisi maakuntien mahdollisuutta päättää palvelutuotannon tarkoituksenmukaisesta ja tehokkaasta organisointitavasta maakunnan erityispiirteet huomioiden. Nähdäksemme järjestely synnyttäisi tarpeetonta päällekkäistä hallintoa, lisäksi hallintokustannuksia sekä heikentäisi maakunnan mahdollisuutta ohjata palvelutuotantoaan. Lisäksi tulee huomioida, että maakuntien palvelulaitos olisi täysin uuden tyyppinen julkinen organisaatiomuoto, josta ei ole aiempia kokemuksia. Kuten Kuntatyönantajat ja Kuntaliitto, myös Pohjanmaan liitto esittää, että maakunnan palvelulaitosta koskevat maakuntalakiluonnoksen 9 luvun säännökset tulee poistaa kokonaan. Vaaleilla valitulla maakuntavaltuustolla tulee olla suorat vaikutusmahdollisuudet sen vastuulla olevien palveluiden strategiaan linjauksiin ja oman palvelutuotantonsa kokonaisuuteen. Ehdotetussa toimintamallissa on kysymys tilaajan ja tuottajan erottamisesta, joka kunnissa saatujen kokemusten mukaan aiheuttaa epäselvyyttä johtamis- ja vastuusuhteissa ja lopulta myös kustannusten nousua.

Demokratian toteutuminen jää ehdotetussa mallissa välilliseksi. Maakuntavaltuuston päätösvaltaa rajattaisiin merkittävästi suhteessa sen keskeisempään tehtävään eli sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen. Myös pelastustoimen varautuminen häiriötilanteisiin ja turvallisuuteen edellyttävät vahvaa järjestäjän roolia.

Maakuntauudistusta ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lainsäädännön tulee Pohjanmaan liiton mukaan antaa mahdollisuus joustaviin ratkaisuihin. Liian yksityiskohtainen sääntely ja ohjaus estävät aidon maakuntien omiin vahvuuksiin ja priorisointeihin perustuvan uudistustyön ja yhteistyön esimerkiksi muiden toimijoiden, kuten maakuntien ja kuntien, kanssa. Maakuntalakiin tarvitaankin säädökset kuntalain tapaan maakunnan ja kuntien välisestä sopimisesta ja tehtävien hoitamisesta yhteistyössä. Maakunnat tarvitsevat joustavat yhteistyömuodot palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Yleinen toimivalta tarpeen maakunnille

Lainsäädäntöesityksen mukaista maakuntien toimialaa on syytä muuttaa siten, että maakunta voi ottaa hoitaakseen tehtäviä, joita alueen kunnat tai osa niistä ei hoida edellyttäen, että sopimuksen osapuolina olevat kunnat rahoittavat toiminnan eikä tehtävä kuulu valtion tai muiden toimijoiden vastuulle. Maakuntalakiesityksen mukaan maakunnalle säädetään 25 lakisäätteistä tehtäväalaa. Emme pidä tarkoituksenmukaisena, että säädöksiin käytännössä rajoitetaan maakuntien toimivalta tiukasti vain laissa mainittujen tehtävien hoitamiseen. Tällä hetkellä on kuitenkin vaikea arvioida uusien maakuntien tehtäväkokonaisuutta, koska tehtävien sisältö määritellään myöhemmin erityislainsäädännössä.

Maakunnat osaksi alueiden Eurooppaa – kansainväliset tehtävät oleellinen osa maakunnan toimintaa

Kansainvälisen Pohjanmaan maakunnan kannalta on tärkeää, että maakunnan toimivalta ja oikeus kansainvälisten asioiden hoitoon on selkeästi kirjattu maakuntalakiin. Toisin kuin sitä koskevassa ehdotuksessa, maakunnan tehtäviin liittyvien kansainvälisten asioiden ja yhteyksien hoitaminen tulee nostaa maakunnan osaksi 6 §:ssä lueteltuja niitä maakunnan tehtäväaloja, joita maakunta hoitaa lain nojalla. Nykyisinhän tämä oikeus on todettu laissa alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014, vrt. 17 §). Kansainvälisten yhteyksien hoidon tulee muiden EU:n alueiden tapaan olla myös osa uusien maakuntien toimintaa (vrt. alueiden Eurooppa ja subsidiariteetti- eli läheisyysperiaate). Maakuntien asema kansainvälisen yhteistyön, edunvalvonnan ja kehittämisen toteuttajana tulee turvata kansallisessa lainsäädännössä. Pidämme erittäin tärkeänä myös esimerkiksi sitä, että jokaisella maakunnalla on mahdollisuus toimia EU:n rakennerahastoissa välittävänä toimielimenä, kuten nyt ministeritasolla on linjattu.

Maakuntakaavoitus ja ympäristötehtävät kuuluvat yhteen

Maakuntakaavoituksen siirtymisestä maakunnan liitoilta maakunnille seuraa tarve tarkastella maankäyttö- ja rakennuslain kaavajärjestelmää. Maakuntakaavoituksessa pitäisi jatkossa keskittyä nykyistä selvemmin ja strategisemmin maakunnan kilpailukyvyn kannalta keskeisten alueidenkäyttöllisten mahdollisuuksien luomiseen sekä valtakunnallisten ja maakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden yhteensovitukseen aluerakenteessa, liikennejärjestelmässä ja alueidenkäyttöön liittyvissä reunaehdoissa. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tulisi jatkossa koskea vain maakuntakaavoitusta ja siirtyä kuntakaavoihin maakuntakaavan kautta. Pohjanmaan liiton mielestä on tärkeää, että nykyisten ELY-keskusten tehtävänä oleva kuntien kaavoitus- ja rakennustoimen kattava oikeudellinen seuranta siirretään maakunnille, toisin kuin lakiehdotuksessa mainitaan.

Lainsäädännön jatkovalmistelussa on tarpeen koota ELY-keskusten ympäristötehtäviä maakuntien vastuulle nykyistä esitystä laajemmin. Toisaalta Pohjanmaan liitto ei pidä tarkoituksenmukaisena siirtää alueellista tienpitoa maakunnille. Sen sijaan aluekehittämisen ja alueiden kilpailukyvyn kannalta on tärkeää, että maakunnat voivat vaikuttaa liikenneinvestointeihin ja tieverkon kehittämiseen.

Rahoitus on muokattava kannustavaksi

Haluamme myös erityisesti nostaa esille hallituksen maakunta-uudistusta ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistusta koskevat säädösesitykset, jotka koskevat maakuntien rahoitusta. Pohjanmaan liitto on erittäin huolestunut maakuntamme toimintaedellytysten säilymisestä tulevaisuudessa, mikäli Pohjanmaan rahoitus vähenee esitetyllä tavalla erittäin voimakkaasti.

Toisin kuin yleisesti on annettu ymmärtää, Pohjanmaan terveydenhuolto ei ole kalleinta maassamme, vaan sen sijaan keskimääräistä tasoa vertailtaessa kuntien ja sairaanhoitopiirien todellisia menoja. Koska Pohjanmaan väestö on tervettä ja täällä eletään pitkään, keski-

määräinen tarvekerroin on pieni. Merkille pantavaa on se, että väestön sairastavuuteen perustuvan tarvekertoimen myötä maakuntamme sote-rahoitusta vähennetään kaikkein eniten.

Pohjalaisten hyvään terveyteen on lukuisia syitä, joista yksi on ollut tietoinen panostaminen väestön hyvinvointiin ja terveydenhuollon palveluihin. Pohjanmaan liitto ei pidä oikeudenmukaisena sitä, että maakuntien rahoituslakiesitys kohtelee kaikkein kovimmalla kädellä maakuntaamme: Luonnoksen mukaan Pohjanmaa on lähes ainoa maakunta, joka tulevaisuudessa menettäisi suuren määrän rahoituksestaan verrattuna nykytilanteeseen.

Maakuntien rahoituksen koelaskelmien mukaan Pohjanmaan rahoitus vähenisi vuodesta 2019 seuraavan kymmenen vuoden ajan yhteensä 150 miljoonalla eurolla. Asukasta kohden tämä tarkoittaisi peräti 166 euron vähennystä laskettuna vuoden 2016 kustannuksin ja tarvekertoimin, mikä on suurin pudotus maassamme. Eniten uudistuksesta hyötyisi Pohjois-Pohjanmaa, joka saisi lisää 202 euroa asukasta kohden. Kuten laskelmat osoittavat, uudistus lupaa lisää rahaa myös alueille, joissa sairaanhoidon todelliset menot ovat jo ennestään suuret, mikä ei liene oikeudenmukaista, kun otetaan huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistukselle asetetut valtakunnalliset säästötavoitteet. Toisaalta uudella lainsäädännöllä tuskin halutaan antaa sellainen viesti, jonka mukaan kansalaisia kannustetaan maassamme huonoon terveyteen, jotta maakunta saisi paljon rahoitusta terveydenhuoltoon.

Koska pahimmillaan sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen erittäin voimakas väheneminen saattaa johtaa siihen, että Pohjanmaan maakunnalla ei ole riittäviä lainsäädännön asettamia taloudellisia eikä sosiaali- ja terveystalouden järjestämiseen liittyviä edellytyksiä, tulee rahoituslain luonnosta tarkistaa siten, että sen lopputulema on kohtuullinen myös Pohjanmaan osalta. Pohjanmaan liitto esittääkin, että väestön sairastavuuteen perustuvan tarvekertoimen sijaan sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määrää laskettaessa annettaisiin esimerkiksi väestömäärälle ehdotettua suurempi painoarvo.

Menestystä on palkittava – Pohjanmaa vahvistaa kansallista hyvinvointia

Pohjanmaan toimijat ovat hyvin pitkään tehneet työtä maakuntamme kilpailukyvyyn parantamiseksi esimerkiksi panostamalla pk-yritysten innovaatiokykyyn ja teollisuusrakenteen monipuolisuuteen. Toisaalta täällä toimivat korkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset ovat kouluttaneet osaavaa työvoimaa maamme kilpailukyvyinkin kannalta merkittävien Pohjanmaalla sijaitsevien kansainvälisten yritysten tarpeisiin. Määrätietoisien työn tulokset näkyvät paitsi väestön korkeana hyvinvointina myös esimerkiksi väestön ja talouden kasvuna.

Olemme useissa aikaisemmissa lausunnoissamme korostaneet maakuntamme erityisyyttä Suomen kansantaloudelle: Pohjanmaa on maamme teollisuusvaltaisimman maakunta, jossa teollisuuden tuotannon jalostusarvo oli vuonna 2014 maan korkein eli 9034 euroa/asukas. Myös viennin osuus, joka on 79 prosenttia tuotannon bruttoarvosta, on maan korkein. Menestystä selittää osin Vaasassa sijaitseva 11 000 henkilöä työllistävä Pohjoismaiden tärkein energiateknologiaklusteri, joka koostuu yli 140 yrityksestä. Keskittymän osuus koko maan

energiateknologian viennistä on yli 30 prosenttia ja kaikesta teknologia-viennistä 12 prosenttia. Myös Pietarsaarensaari on vahva ja kilpailukykyinen vientialue.

Jokainen maakuntamme kilpailu- ja innovaatiokykyyn sekä yritysten toimintaedellytyksiin kielteisesti vaikuttava toimenpide ja päätös vaarantaa Pohjanmaalle aikaansaadun myönteisen ekosysteemin, joka jo nykyisin vastaa maan hallituksen Suomen taloudelle ja kehittämiselle asettamia tavoitteita. Hyvin toimivat perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut, kuten myös Vaasan keskussairaalan laaja ympärivuorokautinen päivystys ja muut hyvinvointipalvelut, ovat kiinteä osa maakuntamme vetovoimaista ja kilpailukykyistä ekosysteemiä. On tärkeää muistaa, että se luo lisäarvoa ja vahvistaa myös kansallista hyvinvointia. Pohjanmaan liitto edellyttääkin maan hallitukselta hallitusohjelman talouspolitiikan tavoitteiden tueksi tekoja, joiden myötä myös Pohjanmaalla voidaan turvata julkiset palvelut yhdenvertaisesti sekä ruotsiksi että suomeksi.

ÖSTERBOTTENS FÖRBUND – POHJANMAAN LIITTO

Joakim Strand
Maakuntahallituksen puheenjohtaja

Kaj Suomela
Vt. maakuntajohtaja

Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

Utlåtande

1 (9)

7.11.2016

ÖFPL/188/05.00.03/2016

Social- och hälsovårdsministeriet

STM068:00/2015, 31.8.2016

Utlåtande om utkast till regeringens proposition till landskapsreform och reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lagar som har samband med dem

Österbottens förbunds utlåtande om utkastet till regeringens proposition till landskapsreform och reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lagar som har samband med dem. Lagutkasterna skapar på det hela taget en god grund för uppbyggnaden av en ny landskapsförvaltning i de 18 landskapen på det finländska fastlandet. I Österbotten ger landskapsreformen en möjlighet att stärka landskapet genom bred samverkan med invånarna.

Det nya landskapet är Österbotten

Vi understöder regeringens förslag om att de nuvarande 18 landskapen ska bilda ett självstyrande område. Ett av de framtida landskapen blir följaktligen Österbotten, som omfattar de nuvarande medlemskommunerna i Österbottens förbund med undantag för Storkyro, som genom beslut av statsrådet överförs till Södra Österbotten den 1 januari 2019. Vi vill samtidigt ge uttryck för vår starka önskan att också det nya landskapet ska heta Österbotten, trots att somliga alltså anser att namnet ger upphov till missförstånd. Efter Vasa läns indelning i regionplaneområden bildade 18 kommuner det nuvarande landskapet, som senare fick namnet Österbotten. Samkommunen, som officiellt heter Österbottens förbund – Pohjanmaan liitto, kommer givetvis att upphöra i och med landskapsreformen. Tvärtemot vad Södra Österbottens förbund skriver i sitt utlåtande kräver Österbottens förbund att också det nya landskapet ska heta Österbotten. Det har i årtal varit det etablerade namnet på vårt kustnära landskap, och det finns ingen risk för sammanblandning med de övriga österbottniska landskapens namn. Det nya landskapet må därför heta Österbotten på svenska och Pohjanmaa på finska.

Avsaknad av lag om valfrihet skapar osäkerhet

Eftersom valfrihetslagstiftningen och förenklingen av flerkansalfinansieringen spelar en betydande roll för att i synnerhet regeringens ekonomiska och verksamhetsmässiga mål för reformen av ordnandet av social- och hälsovården ska kunna nås hade det varit viktigt att kunna ta ställning till dessa ändringar samtidigt med de nu föreliggande lagförslagen. Under remisstiden är å andra sidan flera politiska riktlinjer

som gäller reformen av ordnandet av social- och hälsovården och landskapsreformen fortfarande inte fastslagna, och det vore därför nödvändigt att senare kunna ge ett nytt utlåtande om hela lagpaketet.

Det förberedande arbetet måste få finansiering

För att de övriga faserna efter förberedelserna för att bereda genomförandet av reformen ska kunna klaras av så effektivt som möjligt inom den uppsatta, mycket strama tidsplanen är det angeläget att staten anvisar landskapsförbunden ett tillräckligt anslag för åren 2017–2018. Detta är särskilt viktigt med tanke på framför allt det temporära beredningsorganets arbete. Vi framhåller därför vikten av formuleringen i 11 § i lagen om införande av landskapslagen och lagen om ordnande av social- och hälsovården, vilken anger att finansieringen av verksamheten grundar sig på ett fast anslag som betalas med statliga medel och statsunderstöd från fall till fall.

Österbottens förbund vill dessutom särskilt lyfta fram följande synpunkter att beakta i den fortsatta lagberedningen:

Valfrihet ska införas stegvis

Möjligheterna att nå reformens mål om att minska hälso- och välfärdsskillnaderna mellan befolkningsgrupperna och förbättra jämlikheten i servicen beror i hög grad på vilket valfrihetssystem som regeringen går in för i den fortsatta beredningen och vilka upplägg som väljs i landskapen. Valfrihetssystemet ska följaktligen utformas så att det minskar skillnaderna i hälsa och välfärd hos befolkningen. Vi är ändå inte övertygade om att valfriheten nödvändigtvis är en garanti för bra service i glest bosatta områden långt från stora centra. Det är därför av största vikt att valfriheten införs stegvis i reformen. Å andra sidan vill vi än en gång understryka att den offentliga social- och hälsovården spelar en stor roll när det gäller att minska hälso- och välfärdsskillnaderna.

Förbundet anser att det ur lagförslaget inte i tillräckligt hög grad framgår att syftet är att skapa utveckling. För att minska hälso- och välfärdsskillnaderna i vårt land föreslås en stark statlig styrning och en märkbart större ekonomisk utjämning, som de facto inte är samma sak som att "främja och upprätthålla befolkningens välfärd och hälsa samt säkerställa jämlika och kostnadseffektiva social- och hälsotjänster med god produktivitet i hela landet", vilket sägs i beskrivningen av lagen. Förslaget kommer trots goda intentioner förmodligen inte att leda till minskning av skillnaderna i hälsa.

I lagförslaget undervärderas betydelsen av incitament för att regionerna och kommunerna ska utveckla näringslivet och sysselsättningen och därmed finansieringsbasen. Utjämningsystemet som tar bort incitamenten för att en region ska stärka sin framgång är inte förenligt med vad som är bra för vårt land, eftersom mindre incitament leder till mindre skatteinkomster lokalt och nationellt, vilket i slutändan leder till att staten får mindre medel för att finansiera välfärdstjänsterna. Finansministeriet bör definiera syftet med reformen avsevärt noggrannare. Nu poängteras i för hög grad minskningen av skillnaderna i hälsa och välfärd trots att målet borde vara tillväxt och bättre välfärd.

Utöver strukturer och finansiering är levnadssättet, företagsklimatet och god sysselsättning centrala för upprätthållandet av hälsa och välfärd.

Landskapsskatt måste införas

Finansieringsmodellen är inte i linje med principer för självstyre. Landskapen bör ovillkorligen snarast få beskattningsrätt och tillgången till kreditmarknaden bör tryggas så att investeringar kan finansieras. Vi anser att möjligheterna att lyckas med landskapsreformen skulle förbättras väsentligt om landskapsskatt införs under nästa regeringsperiod. Landskapen har en rad uppgifter, däribland intressebevakning och internationella ärenden, som förutsätter en tillräcklig finansiering, och den statliga finansieringen i form av allmänna medel förslår inte nödvändigtvis tillräckligt långt för sådana uppgifter. Det mest problematiska är att storleken på den finansiering som landskapet har till sitt förfogande inte kan påverkas av de utav invånarna invalda representanterna för landskapet.

Räddningsväsende och prehospital sjukvård ska ordnas i samtliga 18 landskap

Tanken i landskapsreformen och reformen av ordnandet av social- och hälsovården är att de nya landskapen ska bilda starka självstyrande organisationer med synergifördelar. Det är ändå oroväckande att regeringen – till exempel genom lagförslagen om ordnande av räddningsväsendet och omfattande jour dygnet runt – de facto blandar sig i viktiga delområden i den tvärsektorielle landskapsreformen och därmed avsevärt försämrar förutsättningarna för verksamheten i det nya landskapet Österbotten. Om exempelvis Vasa centralsjukhus mister sin omfattande jour dygnet runt äventyrar detta oundvikligen förutsättningarna att organisera till exempel primärvården i landskapet så att den svarar mot regeringens mål för reformen av ordnandet av social- och hälsovården, eftersom ett sådant beslut leder till att bland annat läkare söker jobb annanstans i Finland. Det är ofattbart att man inte medger konsekvenserna av de föreslagna ändringarna, utan med vett och vilja skapar ojämlika landskap. Både reformen av räddningsväsendet och social- och hälsovården liksom förslagen om fulljoursjukhus förpassar landskapen i olika klasser utan orsak: de landskap som har ett universitetssjukhus får större möjligheter att påverka än övriga områden. Varje landskap bör ha beslutanderätt om arrangerandet, produktionen och finansieringen av social- och hälsovården, fulljour dygnet runt samt räddningsväsendet och den prehospitala akutsjukvården på sitt eget område.

När det gäller beredskap, räddningsväsende och prehospital akutsjukvård utgör landskapet en naturlig plattform för att sträva mot målen i samhällliga omstruktureringar, och därför föreslår vi att denna när-service ska organiseras enligt landskapsindelningen.

Regionutvecklingsuppgifter är mer än tillväxttjänster – en allmän lag om regional utveckling behövs

Överföringen av regionutvecklingsmyndighetens uppgifter till de nya landskapen är motiverad. De nuvarande landskapsförbundens regionutvecklingsuppgifter och största delen av NTM-centralernas uppgifter måste koncentreras till landskapen på det sätt som nu föreslås. Strategiskt arbete hänger ihop med både planering av regionutvecklingen och

förvaltning av de viktigaste nationella utvecklingsresurserna och EU:s utvecklingsmedel, vilka nu kommer att samlas. Också företags-, arbets- och näringstjänsterna ska självfallet ses som en del av regionutvecklingen. Vi anser det vara oroväckande att den lag om tillväxttjänster som är under beredning gör en skarp distinktion mellan organisering och produktion. Utgångspunkten är dessutom att landskapet ska vara producent i sista hand. Med tanke på självstyrelsen är det viktigt att landskapet har en tydlig och obegränsad organiseringsuppgift. Särskilt viktigt blir detta bland annat i uppgifter där landskapet utövar offentlig makt. Vi anser att organiseringen och produktionen av tillväxttjänsterna måste utvecklas i etapper mot ett marknadsstyrt koncept. Finland behöver också i fortsättningen en allmän lag om regional utveckling och tillräckligt med nationell finansiering för regionutvecklingsuppgifter.

Jämlik service på svenska och på finska

När förvaltning ordnas bör uppmärksamhet ovillkorligen fästas vid att riksomfattande beslut ska främja både de svensk- och de finskspråkigas möjligheter att få service på sitt eget språk enligt lika grunder: Enligt 17 § i grundlagen har var och en rätt att hos myndigheter i egen sak använda sitt eget språk. Detta är speciellt viktigt i Österbotten, där 49,6 % av befolkningen har svenska och 44,5 % har finska som sitt modersmål. Landskapet måste också i fortsättningen kunna garantera service såväl på svenska som på finska. Detta gäller även de nuvarande specialomsorgsdistrikten i Österbotten: finskspråkiga Eskoo samkommun för socialtjänster samt Kårkulla samkommun, som producerar service för funktionshindrade på svenska. Den kommande lagstiftningen måste göra det möjligt för dessa samkommuner att vara verksamma i ett större område än ett enda landskap.

Det påverkansorgan för minoritetsspråket som nämns i 27 § i landskapslagen är enligt oss givetvis otillräckligt för att tillgodose de språkliga rättigheterna. Lagstiftarens avsikt har troligen varit att på detta sätt säkerställa att den språkliga minoriteten får service på sitt modersmål. Det ska dock påpekas att i landskapet Österbotten är minoritetens språk finska. Bedömningen av lagutkastens språkliga konsekvenser anser vi vara totalt otillräcklig.

I vissa tvåspråkiga landskap kommer den språkliga minoriteten att bli väldigt liten och inflytandet väldigt begränsat. I Österbotten kommer serviceformerna att beskäras väsentligt på grund av koncentration av jour och specialistsjukvård, vilket inte är förenligt med 122 § i grundlagen som stadgar att den finsk- och svenskspråkiga befolkningen ska ha lika möjligheter att erhålla tjänster på det egna språket.

Lagförslagets 11 § innebär att invånarna i Österbotten inte kommer att kunna påverka väsentliga delar av sin social- och hälsovård på grund av detta. Tillgången på jämlika tjänster på språklig grund riskerar också att försämrans inom andra servicehelheter när existerande servicestrukturer monteras ned.

Detta gäller speciellt personer med särskilda behov, dvs. personer med funktionsnedsättning och andra grupper i utsatt ställning, såsom barn, personer med minnessjukdom, psykisk ohälsa eller missbruksproblematik. I lagens 11 § bör därför finnas en skrivning om att det måste finnas strukturer/servicehelheter som garanterar att den finsk-

och svenskspråkiga befolkningen får service på egna språket. Koncentreringen av specialistsjukvården till större enheter innebär en omorganisering av sjukvården och det är således fråga om vad som stadgas om i grundlagens 122 § 1 mom. Därför bör vid organiseringen av förvaltningen bildas strukturer som tryggar den finsk- och svenskspråkiga befolkningens reella möjligheter att få service på sitt eget modersmål på enahanda grunder så som professor Olli Mäenpää motiverar i sitt utlåtande av 1.7.2016.

Enligt regeringens förslag gällande fulljournsjukhus tryggar de föreslagna stadgandena de grundlagsenliga rättigheterna. Här är Österbottens förbund av helt annan åsikt: förslaget är i strid med grundlagsutskottets tolkning. I sitt utlåtande har grundlagsutskottet bland annat konstaterat att "om en administrativt fungerande områdesindelning kan definieras på flera alternativa sätt, förutsätter skyldigheten att tillgodose de grundläggande rättigheterna att man väljer det alternativ som bäst tillgodoser de grundläggande språkliga rättigheterna" (GrUU 21/2009). Österbottens förbund framhåller att förslaget om koncentrering av vården enligt jourförordningen inte får behandlas fristående från landskapsreformen, eftersom konsekvenserna av koncentreringen är betydande för de kommande landskapen och reformen liksom jourverksamheten bör ses som en helhet.

I och med förslaget till vilka sjukhus som har en omfattande jour utgör Seinäjoki centralsjukhus det närmaste sjukhuset med omfattande jour för invånarna i landskapet Österbotten. Då landskapet Etelä-Pohjanmaa liksom Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri är enspråkigt finskt (enbart enspråkigt finska kommuner som delägare) kan inte den svenskspråkiga befolkningen i Österbotten garanteras vård på sitt modersmål på Seinäjoki centralsjukhus. Den svenskspråkiga befolkningen i Österbotten är därför i sin helhet hänvisade till Åbo universitetssjukhus för att få specialistsjukvård på sitt modersmål under jourtid. Avståndet till Åbo är 240–440 km (ca 3–5 timmar). Detta är oacceptabelt ur ett språkligt jämlikhetsperspektiv och diskriminerar den svenskspråkiga befolkningen i Österbotten och dess grundlagsenliga rätt till jämlik vård på sitt modersmål.

För att uppfylla grundlagens 122 § bör antalet fulljournsjukhus ökas så att även Vasa centralsjukhus utses till ett sådant.

Svaga motiveringar för att inrätta servicecenter

Österbottens förbund delar Kommunarbetsgivarnas uppfattning om servicecentren och föreslår därför att bestämmelserna om nationella servicecenter i kapitel 16 i utkastet till landskapslag ska strykas. Eftersom de nya landskapen är självstyrande enheter måste de få bestämma själva hur stödtjänsterna ska organiseras. Lagstiftningen lägger grunden för en enhetlig servicearkitektur och informationsproduktion, men organiseringen av stödtjänsterna ska basera sig på beslut som fattas i landskapen. Vi förhåller oss skeptiska till det mervärde och de besparingar som servicecentren förmodas ge: det verkar som om servicecentren inrättas utan att kostnaderna för dem är utredda. Landskapen måste också ha befogenhet att själva sköta uppgifter som hänför sig till personalledning och centrala personalfunktioner. Anmärkningsvärt är att de nationella servicecentren begränsar landskapens rätt att bestämma om sin interna förvaltning, vilket är problematiskt med tanke

på självstyrelsen.

Slopa serviceinrättningarna – behov för flexibilitet

Enligt Österbottens förbunds mening är det heller inte förnuftigt att i landskapets egen verksamhet skilja åt ordnande av social- och hälsovård och tjänsteproduktion på det sätt som anges i 22 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård. Även detta kringskär landskapens möjligheter att avgöra på vilket sätt tjänsteproduktionen ska organiseras för att vara ändamålsenlig och effektiv med tanke på särdragen i området. Vi anser att detta arrangemang leder till onödig överlappande förvaltning, ökade förvaltningskostnader och sämre möjligheter för landskapet att styra sin tjänsteproduktion. Det bör också noteras att landskapens serviceinrättning vore en helt ny typ av offentlig organisationsform, som ingen har någon tidigare erfarenhet av. I likhet med Kommunarbetsgivarna och Kommunförbundet föreslår Österbottens förbund att bestämmelserna om landskapets serviceinrättning i kapitel 9 i utkastet till landskapslag ska strykas. Det genom val utsedda landskapsfullmäktige ska ha direkta möjligheter att påverka de strategiska riktlinjerna för de tjänster som det ansvarar för samt sin tjänsteproduktion. Förslaget går ut på att skilja åt beställaren och producenten, vilket enligt erfarenhet från kommuner skapar förvirring i fråga om ledarskaps- och ansvarsförhållanden och i slutändan leder till högre kostnader.

Förslaget innebär att demokratin blir indirekt. Landskapsfullmäktiges rätt att fatta beslut om dess viktigaste uppgift, att organisera social- och hälsovården, begränsas avsevärt. Också räddningsväsendets beredskap för störningar och säkerheten förutsätter en stark roll som ordnare.

Lagstiftningen om landskapsreformen och reformen av ordnandet av social- och hälsovården bör enligt Österbottens förbund möjliggöra flexibla lösningar. Alltför detaljerad reglering och styrning hämmar genuint reformarbete som utgår från landskapens egna styrkor och prioriteringar samt samarbete med andra aktörer, exempelvis landskap och kommuner. Landskapslagen behöver precis som kommunallagen få bestämmelser om hur landskapet och kommunerna kan ingå avtal och sköta uppgifter i samarbete. Landskapen behöver flexibla samarbetsformer för att kunna ordna och producera service på det mest ändamålsenliga sättet.

Landskapen behöver ha allmän kompetens

Det är skäl att omformulera texten om landskapens kompetens i lagförslaget så att landskapet kan åta sig uppgifter som kommunerna i området eller en del av dem inte sköter, under förutsättning att de kommuner som är parter i avtalet finansierar verksamheten och det inte är staten eller någon annan aktör som ansvarar för uppgiften. Enligt utkastet till landskapslag får landskapet 25 lagstadgade uppgiftsområden. Att genom bestämmelser i praktiken strikt begränsa landskapens behörighet till enbart de uppgifter som nämns i lagen anser vi inte vara ändamålsenligt. I nuläget är det hur som helst svårt att ta ställning till de nya landskapens uppgiftsfält, eftersom uppgifternas innehåll anges senare i speciallagstiftning.

Gör landskapen till en del av regionernas Europa – internationella uppgifter en väsentlig del av landskapets verksamhet

För det internationella landskapet Österbotten är det viktigt att landskapets kompetens och rätt att sköta internationella ärenden finns tydligt angivna i landskapslagen. I motsats till vad som står i förslaget bör skötsel av internationella ärenden och kontakter som hör ihop med landskapets uppgifter tas med i 6 § under uppräkningsområdet som landskapet sköter med stöd av lag. För närvarande är denna rätt inskriven i lagen om utveckling av regionerna och förvaltning av strukturfondsverksamheten (7/2014, jfr 17 §). Skötseln av internationella kontakter bör precis som i övriga EU-regioner utgöra en del av de nya landskapens verksamhet (jfr regionernas Europa och subsidiaritetsprincipen, alltså närhetsprincipen). Landskapens roll som en aktör inom internationell samverkan, intressebevakning och utveckling bör säkerställas i Finlands lagstiftning. Det är till exempel ytterst viktigt att samtliga landskap kan vara förmedlande organ för EU:s strukturfonder, såsom det nu har slagits fast på ministernivå.

Landskapsplanläggning och miljöuppgifter hör ihop

I och med att landskapsplanläggningen överförs från landskapsförbunden till landskapen uppstår ett behov av att se på plansystemet i markanvändnings- och bygglagen. Landskapsplanläggningen bör framöver ha ett mer renodlat och strategiskt fokus på att inom områdesanvändningen skapa möjligheter som gynnar landskapets konkurrenskraft och på att jämka samman de riksomfattande och regionala målen för områdesanvändningen i regionstrukturen, trafiksystemet och ramvillkoren för områdesanvändningen. De riksomfattande målen för områdesanvändningen bör i fortsättningen gälla enbart landskapsplanläggningen och överföras till kommunala planer genom landskapsplanen. Till skillnad från vad som sägs i lagförslaget anser Österbottens förbund det vara viktigt att NTM-centralernas nuvarande uppgift att sköta den omfattande rättsliga tillsynen över planläggnings- och byggnadsväsendet i kommunerna överförs till landskapen.

I den fortsatta lagberedningen är det nödvändigt att ge landskapen ansvar för NTM-centralernas miljöuppgifter i större utsträckning än vad som nu föreslås. Att överföra den regionala väghållningen till landskapen anser Österbottens förbund däremot inte vara ändamålsenligt. Med tanke på regionutvecklingen och regionernas konkurrenskraft är det dock viktigt att landskapen kan utöva inflytande på trafikinvesteringar och utveckling av trafiknätet.

Finansieringssystemet måste innehålla incitament

Vi vill särskilt lyfta fram bestämmelserna om landskapens finansiering i regeringspropositionerna om landskapsreformen och reformen av ordnandet av social- och hälsovården. Österbottens förbund är ytterst oroligt för huruvida det kommer att finnas verksamhetsförutsättningar i framtiden, om finansieringen i Österbotten minskar så radikalt som det föreslås.

Tvärtemot vad som allmänt antyds är hälsovården i Österbotten inte dyrast i Finland, utan vid en jämförelse av kommunernas och sjukvårdsdistriktens faktiska utgifter ligger kostnaderna här på en medel-

nivå. Eftersom befolkningen i Österbotten är frisk och lever länge är den genomsnittliga behovskoefficienten låg. Anmärkningsvärt är att på grund av behovskoefficienten, som baserar sig på befolkningens sjukfrekvens, minskar finansieringen av social- och hälsovården allra mest i Österbotten.

Det finns många skäl till österbottningarnas goda hälsa, och ett av dem står att finna i en medveten satsning på befolkningens välfärd och hälsovården. Enligt Österbottens förbunds uppfattning är det inte rättvist att utkastet till lag om landskapens finansiering slår hårdast mot vårt landskap: utkastet ger vid handen att Österbotten är nästan det enda landskapet som kommer att mista en ansevärd del av sin nuvarande finansiering.

Enligt provberäkningar för landskapens finansiering minskar finansieringen i Österbotten på tio års sikt från år 2019 med sammanlagt 150 miljoner euro. Enligt kostnaderna och behovskoefficienterna år 2016 innebär detta en minskning på hela 166 euro per invånare, vilket är det största tappet i landet. Norra Österbotten, som beräknas få 202 euro mer per invånare, gynnas mest av reformen. Beräkningarna visar att reformen utlovar mer pengar också till sådana områden där de faktiska sjukvårdskostnaderna redan är höga, vilket inte förefaller rättvist med tanke på de sparmål på riksnivå som har satts upp för servicestrukturreformen inom social- och hälsovården. Å andra sidan vill regeringen knappast att den nya lagstiftningen ger en signal om att invånarna uppmuntras att ha dålig hälsa så att landskapet kan få mycket pengar för hälsovård.

I värsta fall kan den radikalt minskade finansieringen av social- och hälsovården leda till att landskapet Österbotten inte har tillräckliga ekonomiska förutsättningar eller förutsättningar att ordna social- och hälsovården enligt villkoren i lagstiftningen. Utkastet till finansieringslag måste därför ses över så att slutresultatet blir skapligt också för Österbottens del. Österbottens förbund föreslår att man istället för behovskoefficienten, som baserar sig på befolkningens sjukfrekvens, ska tillmäta till exempel invånarantalet större betydelse vid beräkning av finansieringen av social- och hälsovården.

Framgång ska belönas – Österbotten stärker välfärden i Finland

Österbottniska aktörer har under mycket lång tid arbetat med att förbättra landskapets konkurrenskraft till exempel genom satsningar på små och medelstora företags innovationsförmåga och en diversifierad industristruktur. Samtidigt har högskolorna och yrkesläroanstalterna i landskapet slussat ut kvalificerade arbetstagare till de internationella företagen i Österbotten. Dessa företag har betydelse också för Finlands konkurrenskraft. Resultaten av detta målmedvetna arbete återspeglas i högt välstånd och i till exempel befolkningsökning och ekonomisk tillväxt.

Vi har i flera tidigare utlåtanden framhållit hur unikt Österbotten är med tanke på Finlands ekonomi: Österbotten är det mest industridominerade landskapet i Finland och låg år 2014 i topp i fråga om industriproduktionens förädlingsvärde per invånare, 9 034 euro. Exportens andel är likaså den högsta i landet, 79 % av produktionens bruttovärde. En förklaring till framgången är Nordens främsta energiteknologiska

kluster, som finns i Vasa. Det består av mer än 140 företag och 11 000 anställda. Klustrets export utgör över 30 % av hela landets energiteknologiska export och 12 % av all teknologiexport. Också Jakobstadsnejden är en stark och konkurrenskraftig exportregion.

Varje åtgärd och beslut som inverkar negativt på landskapets konkurrenskraft och innovationsförmåga samt företagens verksamhetsbetingelser äventyrar det positiva ekosystemet i Österbotten, som redan nu svarar mot regeringens mål för Finlands ekonomi och utveckling. Den välfungerande primärvården och specialistsjukvården, med omfattande jour dygnet runt i Vasa centralsjukhus och övriga välfärdstjänster, utgör en väsentlig del av vårt attraktiva och konkurrenskraftiga ekosystem. Det är viktigt att komma ihåg att detta skapar ett mervärde och stärker välfärden även nationellt sett. Österbottens förbund räknar därför med att regeringen backar upp de ekonomipolitiska målen i regeringsprogrammet med handlingar som gör det möjligt att säkerställa offentlig service på lika grunder både på svenska och på finska också i Österbotten.

ÖSTERBOTTENS FÖRBUND – POHJANMAAN LIITTO

Joakim Strand
Ordförande för landskapsstyrelsen

Kaj Suomela
Tf. landskapsdirektör